

SERBEST ZAMAN İZNİ OLARAK KULLANDIRILAN FAZLA MESAI ÜCRETİ SİGORTA PRİMİNE TABİ DEĞİLDİR

ÖZET

Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan bir işçinin bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, 4857 sayılı İş Kanununun fazla çalışma ücreti başlıklı 41'inci maddesinde öngörülen fazla mesai ücretinin serbest zaman izni olarak kullanılması halinde işçiye talebi doğrultusunda fazla çalışma karşılığı ücret ödemesi yapılmayacağından, serbest zaman izni olarak kullanılan fazla mesai ücreti sigortalının fazla çalışma yaptığı ilgili ayın sigorta prime esas kazancına dahil edilmemektedir.

SERBEST ZAMAN İZNİ OLARAK KULLANDIRILAN FAZLA MESAI ÜCRETİNİN SİGORTA PRİMİNE TABİ OLMASININ KOŞULLARI:

4857 sayılı İş Kanununun fazla çalışma ücreti başlıklı 41'inci maddesinde; "Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan işçi isterse, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat otuz dakikayı, fazla sürelerle çalıştığı her saat karşılığında bir saat on beş dakikayı serbest zaman olarak kullanabilir.

İşçi hak ettiği serbest zamanı altı ay zarfında, çalışma süreleri içinde ve ücretinde bir kesinti olmadan kullanır." Hükmü getirilmiştir.

Yine İş Kanunu'na ilişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği'nin Fazla Çalışmada Sınır başlıklı 5'inci maddesinde; "Fazla çalışma süresinin toplamı bir yılda iki yüz yetmiş saatten fazla olamaz. Bu süre sınırı, işyerlerine veya yürütülen işlere değil, işçilerin şahıslarına ilişkindir.

Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma sürelerinin hesabında yarım saatten az olan süreler yarım saat, yarım saati aşan süreler ise bir saat sayılır."

Serbest Zaman başlıklı 6'ncı maddesinde; "Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan işçi, isterse işverene yazılı olarak başvurmak koşuluyla, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat otuz dakikayı, fazla sürelerle çalıştığı her saat karşılığında bir saat on beş dakikayı serbest zaman olarak kullanabilir.

İşçi hak ettiği serbest zamanı, 6 ay zarfında işverene önceden yazılı olarak bildirmesi koşuluyla ve işverenin, işin veya işyerinin gereklerine uygun olarak belirlediği tarihten itibaren iş günleri içerisinde aralıksız ve ücretinde bir kesinti olmadan kullanır.

İşçinin bu kanundan ve sözleşmelerden kaynaklanan tatil ve izin günlerinde serbest zaman kullandırılmaz." Hükümleri yer almaktadır.

İşverenler tarafından sigortalılara 4857 sayılı İş Kanununun 41'inci maddesine istinaden hak ettiği fazla çalışma ödemelerinin ücretin bir parçası olarak kabul edilip hak ettiği ayın primine esas kazancına dahil edildiği, ancak söz konusu fazla çalışma karşılığı olarak işçinin ücret ödenmesini istemeyip serbest zaman kullanma talebinde bulunması halinde iş bu fazla çalışma için fazla çalışmanın yapıldığı dönemde ki prime esas kazançta dahil edilip edilmeyeceği konusuna SGK ilgili mevzuat bölümünde belirtilen özelge ile açıklık getirmiştir.

5510 sayılı Kanunun "Prime Esas Kazançlar" başlıklı 80'inci maddesinde;

a) Prime esas kazançların hesabında;

Hak edilen ücretlerin,

- 1) Prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkaktan o ay içinde yapılan ödemelerin ve işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarların,
- 2) İdare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yukarıdaki (1) ve (2) numaralı alt bentlerde belirtilen kazançlar niteliğinde olmak üzere sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin,
brüt toplamı esas alınır.

b) Aynı yardımlar ve ölüm, doğum ve evlenme yardımları, görev yollukları, seyyar görev tazminatı, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödeme, keşif ücreti, ihbar ve kasa tazminatları ile Kurumca tutarları yıllar itibariyle belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen ve aylık toplamı asgari ücretin %30'unu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları, prime esas kazançta tabi tutulamaz.

c) (b) bendinde belirtilen istisnalar dışında her ne adla yapılırsa yapılsın tüm ödemeler ile aynı yardım yerine geçmek üzere yapılan nakdi ödemelerin prime esas kazançta tabi tutulacağı, diğer kanunlardaki prime tabi tutulmaması gerektiğine dair muafiyet ve istisnaların bu kanun uygulanmasında dikkate alınmayacağı,

Hükmü yer almaktadır.

Buna göre, yukarıdaki hükme göre prime esas kazançlar (a) bendinde belirledikten sonra, bu kuralın istisnalarına aynı fıkranın (b) bendinde yer verilerek prim hesabında esas alınmayacak kazançlarda sınırlama yapılmış ve (c) bendinde de (b) bendinde belirtilen istisnalar dışında her ne adla yapılırsa yapılsın tüm ödemeler ile aynı yardım yerine geçmek üzere yapılan nakdi ödemelerin prim hesabında dikkate alınacağını hükme bağlanmıştır.

İş Kanunu'nda yer alan tanıma göre, fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan bir işçi, eğer isterse işverene yazılı olarak başvurmak koşuluyla, bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, fazla çalıştığı her saat karşılığında bir saat otuz dakikayı, fazla sürelerle çalıştığı her saat karşılığında bir saat on beş dakikayı serbest zaman olarak kullanabilir. İşçinin hak ettiği serbest zamanı işveren 6 ay içinde kullandırılması gerekmektedir. Ancak, işverence işçinin talepte bulunduğu serbest zaman iznini kanunda öngörülmediği şekilde kullandırmaması veya kullanmadan iş akdinin sonlandırılması halinde işveren bu süreye denk gelen fazla çalışmalarının ücretini işçiye ödeme yükümlülüğü doğmaktadır.

Bu açıklamalara göre;

- 1) Fazla çalışma veya fazla sürelerle çalışma yapan bir işçinin bu çalışmalar karşılığı zamlı ücret yerine, çalıştığı sürelerle karşılık gelen sürenin kanunda öngörüldüğü şekilde serbest zaman izni olarak kullandırılması halinde işçiye talebi doğrultusunda fazla çalışma karşılığı ücret ödemesi yapılmayacağından, serbest zaman izni olarak kullanılan fazla mesai ücreti sigortalının fazla çalışma yaptığı ilgili ayın sigorta prime esas kazancına dahil edilmemesi,
- 2) İşin veya işyerinin gereklerine uygun olarak işverence serbest zaman izni kullanılmasına karar verilen aydaki sigortalı ücretinden serbest zaman izni nedeniyle kesinti yapılmaksızın tam ücret üzerinden prime tabi tutulması,
- 3) Zamlı ücret yerine sigortalı tarafından yazılı olarak talep edilen serbest zamanın kısmen veya tamamen işverence altı ay içinde kullandırılmaması halinde bu defa işveren bu süreye denk gelen fazla çalışmaları karşılığı ücretin sigortalıya ödenmesi gündeme geldiğinden, fazla çalışma ücreti, fazla çalışma yapılan ilgili ayın sigorta prime esas kazancına dahil edilmek suretiyle prime tabi tutulması,

Gerekmektedir.

Saygılarımızla...

[30/5/2019 tarihli ve 8246613 sayılı "Serbest Zaman İzni" konulu SGK özelgesi...>>>](#)